

Oponentský posudok dizertačnej práce MUDr. Ing. Markéty Kastnerové : " Kouření a užívání alkoholu u dětí na základních školách Jihočeského kraje "

Autorka predložila prácu mimoriadneho významu, ktorá zasahuje tak do pedagogiky, psychológie, sociológie, ako aj a to predovšetkým do verejného zdravotníctva a sociálnej práce. Súčasné sociálne problémy spoločnosti, čoraz intenzívnejšie postihujú mladých ľudí, už aj deti, ba dokonca začínajú práve v detskom veku. Autorka svojou prácou nie len upozornila, ale dokázala na spojitost' fajčenia a požívania alkoholu u žiakov základných škôl a potvrdila ich návaznosť a vzťahy s vekom, rodinou a sociálnym prostredím žiakov, pohlavím ako aj prospechom žiakov.

Dizertačná práca je napísaná na 144 stranách, doplnená 119 citáciami použitej literatúry a prílohou. Oponent konštatuje, že predložená práca po stránke obsahovej i formálnej spĺňa požadované kritéria doktorandskej práce.

Teoretická časť na 55. stranách predkladá podrobne problematiku fajčenia a následne používania alkoholu z pohľadu histórie, fyziológie a patologickej fyziológie, vzniku závislosti, prevencie a liečby závislosti. Tento komplexný rozbor problematiky fajčenia a používania alkoholu potom logicky vedie autorka do výskumnej časti, v ktorej definuje cieľ výskumu, metodiku, hypotézy a na vyše 50. stranách predkladá výsledky v názorných tabuľkách a grafoch. Najcennešou časťou opráce je diskusia, ktorá nie len interpretuje dosiahnuté výsledky, ale poukazuje i na doteraz známe poznatky zo skúmanej problematiky, ktoré však obchádzali vekové skupiny žiakov základných škôl. Výskumná vzorka zahrňuje 2650 žiakov 4.- 9. tried základných škôl vo veku 10 - 16. rokov a v druhom stupni boli z nich vybraní žiaci v obciach do 5000 a nad 60.000 obyvateľov. Výskumná vzorka predstavuje 5 % populačnej skupiny 10 až 16 ročných Juhočeského kraja a 7,2 % populačnej skupiny rovnakého veku žiakov základných škôl v rovnakom kraji. Autorka použila dotazníkovú metódu s vysokou až 92,1 % návratnosťou od 1500 základných škôl.

Povinnosťou oponenta je však oponovať a predkladať otázky .

1. Vzhľadom k iste veľkej a významnej vzorke respondentov, bolo by potrebné presne vysvetliť ako si autorka vyberala školy a žiakov. Z textu nevyplýva, či bol to náhodný výber a podľa akých kritérií sa realizoval. Ak sa tak nestalo, potom treba jasne deklarovat', že výsledky zodpovedajú 2650 respondentom, ktoré predstavujú spomínaným 5. % resp. 7,2 % všetkých žiakov tejto vekovej skupiny zo základných škôl Juhočeského kraja. Táto pripomienka neznižuje prínos výskumnej práce autorky, len upozorňuje na možnosti jej všeobecnej aplikovateľnosti.
2. Čo viedlo autorka k rozdeleniu respondentov podľa veľkosti obcí práve na skupinu do 5000 a nad 60.000 obyvateľov. V texte nie je jasné, či úmyselne sa vynechali skupiny žiadov od 5000. do 60.000 občanov a prečo ?
3. Pozoruhodné sú výsledky týkajúce sa fajčenia a používania alkoholu a skúmaných vzťahov u dievčat v porovnaní s chlapcami. Kde bol prvý podnet k fajčeniu u dievčat, oponent sa domieva, že pravdepodobne rovesnícka skupina chlapcov lákala a ponúkala dievčatá k cigaretám a alkoholu a dievčata sa chceli prispôbiť a ukázať alebo to bolo v rodinách a v skupinách čiste dievčenských ?

Tieto otázky sú skôr podnetom do diskusie, veľmi cennej, prínosnej a celospoločensky významnej práce. Oponent odporúča komisii, abz po úspešnej obhajobe bola autorke udelená vedecká hodnosť PhD .

Bratislava 25.03.09 prof. MUDr. Ladislav Šoltés, DrSc.Dr.h.c.

Posudek oponenta disertační práce

Student:

Ing. MUDr. Markéta Kastnerová

Název práce:

Kouření a užívání alkoholu u dětí na základních školách Jihočeského kraje

Školitel:

Doc. MUDr. Vladimír Vurm, CSc.

Oponent:

Doc. MUDr. Helena Zavázalová, CSc.

Vlastní hodnocení

Práce MUDr. Kastnerové: **Kouření a užívání alkoholu u dětí na základních školách Jihočeského kraje** má rozsah 161 stran, je doplněna dotazníkem, který žáci vyplňovali. Je rozdělena do tří částí, následuje diskuse, závěry, doporučením pro praxi seznamem použité literatury a použitých zkratk.

Aktuálnost zvolené problematiky

Zvolené téma je v současné době **velice aktuální**, protože jak vyplývá i z disertační práce, kouření a pití alkoholu je stále závažným problémem. Užívání těchto drog se posouvá do mladších ročníků a závažnější je růst tohoto návyku u mladých dívek. Kouření a užívání alkoholu představuje problém zdravotní, sociální i ekonomický.

V úvodní části se autorka zabývá historií tabáku a kouření u nás i ve světě, pěstování a výrobě tabáku. Velice zajímavá je kapitola týkající se epidemiologie kouření. V ní zdůrazňuje, že kouření se stává významným a závažným celosvětovým problémem. Podrobně je rozvedena farmakodynamika cigaretového kouře. Zcela vyčerpávající je kapitola, v níž autorka rozebírá zdravotní důsledky kouření, úvaha nad kouřením a hmotností je důležitá hlavně pro mladou generaci dívek. Kouření představuje riziko pro těhotné ženy a díky edukaci populace by se nemělo vyskytovat. Handicap představuje pro nenarozené dítě a omezuje je fyzicky i psychicky řadu let, stejně jako pasivní kouření. Stejně vyčerpávající je kapitola týkající se alkoholismu, včetně historie pití alkoholu. Uvádí zdravotní důsledky konzumace alkoholu, vliv na rodinu, zaměstnání, prevenci a léčbu závislosti.

Autorka prostudovala 119 literárních pramenů, které správně v práci cituje. Výborně stanovila hypotézy, metodiku a cíle, které prokázala na souboru 2650 dětí 4.-9. tříd.

Disertační práce je psána bezchybně a grafické zpracování je vzorné. Statistické hodnocení výsledků je dostatečné.

Stanovené cíle doktorské disertační práce (splnění cílů):

Všechny stanovené cíle byly splněny vyčerpávajícím způsobem.

Autorce se podařilo zmapovat problém kouření a užívání alkoholu u dětí v základních školách v Jihočeském kraji. **Doporučuji předloženou disertační práci k obhajobě.**

Nové poznatky, které byly dosaženy v doktorské disertační práci:

Vyplývají ze závěrů práce. Bylo dokázáno, že kouření i užívání alkoholu souvisí s velikostí obce. Kouření a pití alkoholu souvisí s pohlavím a věkem, je závažnější vysoký podíl dívek. Mimořádný vliv hraje rodinné prostředí a také socioekonomické podmínky

v rodině a problémy s učením. Souvislost kouření, alkoholu a zkušenosti s nelegální drogou se potvrdila. Získané výsledky z rozsáhlé studie mohou sloužit jak odborné, tak i laické veřejnosti při edukaci, výchově především mladé generace. Lze je využít i rámci komunitního plánování.

Práci lze použít i jako studijní materiál v pre i postgraduálním studiu.

Připomínky

Práce je perfektní, splňuje požadavky na disertační práci a nemám žádné připomínky. -

ZÁVĚR

Doporučuji předloženou disertační práci k obhajobě.

Místo vypracování a datum: Ústav sociálního lékařství LF UK v Plzni, 31.3.2009

Zpracovala : Doc. MUDr. Helena Zavázalová, CSc,

Podpis: *Zavázalová*

**VYSOKÁ ŠKOLA
ZDRAVOTNÍCTVA A SOCIÁLNEJ PRÁCE
SV. ALŽBETY, N. O.**

REKTORÁT

Palackého 1
811 02 Bratislava

Posudok oponenta dizertačnej práce

Študent: Ing. MUDr. Markéta Kastnerová

Názov práce: Kouření a užívání alkoholu u dětí na základních školách Jihočeského kraje

Oponent: prof. PhDr. Alžbeta Mrázová, PhD., MPH.

Fajčenie sa stáva významným a závažným problémom nielen zdravotníctva, ale problémom celospoločenským. Zatiaľ čo fajčenie u dospelaj populácie v posledných rokoch mierne klesá, celkom opačné sú trendy u detí a dospelievajúcich v posledných rokoch, kde sa fajčenie stáva stále väčším problémom. Túto dizertačnú prácu preto považujem za **mimoriadne aktuálnu**. Bude zdrojom informácií, ktoré nám umožňujú poznať, aké skúsenosti majú deti s fajčením, požívaním alkoholu a iných návykových látok, na základe čoho možno potom vytvárať vhodné preventívne opatrenia.

Práca je tradične členená na teoretickú a výskumnú časť. V teoretickej časti sa autorka veľmi podrobne zaoberá fajčením, počnúc históriou pestovania a výrobou tabaku, epidemiológiou fajčenia vo svete a v Českej republike, zložením tabakového dymu, metabolizmom nikotínu a jeho farmakodynamikou. Z celej druhej kapitoly považujem za najprínosnejšie subkapitoly 2.1.7 – 2.1.10, ktoré sú zamerané na zdravotné následky fajčenia, prevenciu a liečbu závislosti na tabaku. Celá tretia kapitola je štruktúrovaná ako predchádzajúca, je však zameraná na históriu, epidemiológiu alkoholu, zdravotné a sociálne následky konzumácie alkoholu, typy závislosti na alkohole, jeho prevenciu a liečbu.

Výskumná časť spĺňa kritériá pre tento typ prác, je systematicky a detailne spracovaná. Doktorandka sa odvoláva aj na predchádzajúce výskumy realizované v Českej republike v rokoch 1994, 1997 a 2000, čo možno využiť aj ako komparáciu trendov sledovaných fenoménov. Hlavným cieľom práce je zmapovať situáciu fajčenia a užívania alkoholu u detí na ZŠ v Juhočeskom kraji. Základný súbor tvorili teda žiaci základných škôl vo vekovej kategórii 10 – 16 rokov, zpracovaných 2650 dotazníkov (s návratnosťou 92,1%), čo činilo približne 5 % populačnej skupiny z uvedenej vekovej kategórie. Zhruba paritne boli zastúpené obe pohlavia (50,3 % dievčatá a 49,7 % chlapci).

Z metód spracovania využila doktorandka sekundárnu analýzu dát – monografie, odborné časopisy, internetové stránky a pre primárny zber dát použila dotazníkovú metódu.

Výsledky boli priebežne spracované štatistickými metódami a vyhodnocované percentuálne i v absolútnych číslach.

Stanovených bolo 6 základných hypotéz, z ktorých sa všetkých 6 potvrdilo. **Za najprínosnejšiu časť výskumnej časti práce** považujem „Diskusiu“, kde autorka vyhodnocuje nielen jej vlastný výskum, ktorý bol mimochodom jediný z dovtedy prevedených školských štúdií v ČR v tej nižšej vekovej kategórii (10 – 16. rok) čo umožnilo lepšie zachytiť nástup užívania a zneužívania legálnych návykových látok, tabaku a alkoholu. Jedným z cieľov bolo aj dokázať, ako ovplyvňujú veľkosť obce a vek fajčenie a užívanie alkoholu v danom súbore. Zachytáva a vyhodnocuje aj celý rad prieskumov zisťujúcich výskyt užívania legálnych a nelegálnych drog, uvádza inštitúcie a roky, v ktorých boli prieskumy realizované, ako aj štúdie, ktoré sú súčasťou medzinárodných projektov. Z výsledkov výskumov vyplýva, že česká spoločnosť je veľmi tolerantná voči pitiu alkoholických nápojov a tieto tolerantné formy dospelých utvárajú postoje detí a mladých ľudí k alkoholu. Tí potom veľmi skoro prijímajú pitie alkoholu ako normálnu (spoločensky schvaľovanú) súčasť sociálnych kontaktov. S určitosťou možno konštatovať aj zreteľný nárast fajčenia u dospelujúcej mládeže a že sa vek, kedy začínajú fajčiť, evidentne znižuje. Odporúčania pre prax završujú prínos tejto dizertačnej práce.

Záver: Predložená dizertačná práca Ing. MUDr. Markéty Kastnerovej v plnej miere spĺňa kritériá pre obhajobu. Je napísaná precízne po stránke formálnej i obsahovej. Má 144 strán čistého textu s použitím 119 literárnych prameňov – správne citovaných. Vo výskumnej časti výsledky spracovala do 94 tabuliek a 35 grafov. *Odporúčam prácu k obhajobe a po jej úspešnom obhájení súhlasím s udelením akademického titulu*

Philosophiae doctor – Ph.D.

prof. PhDr. Alžběta Mrázová, PhD., MPH.